Humanist

15 oktober 1978
33e jaargang nr. 19
Tweewekelijkse uitgave van
het Humanistisch Verbond
Postbus 114, Utrecht
Tel. (030) 31 81 45

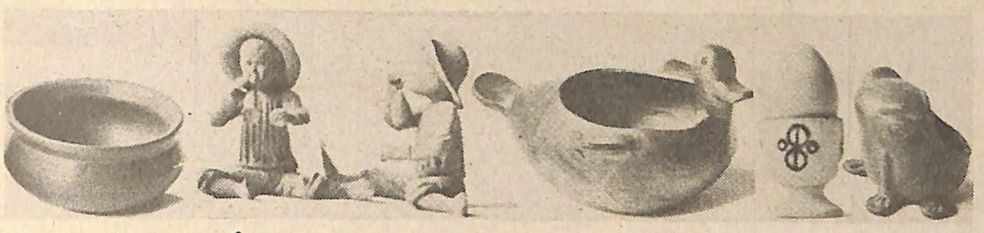

ABAL nu óók in Utrecht

Kamervoorzitter Vondeling en Utrechts burgemeester Vonhoff met de muziek mee tijdens de feestelijke opening van de Utrechtse ABAL-winkel aan de werf van Oudegracht 152.

Begeleid door Kamervoorzitter A. Vondeling (vice-voorzitter van het Bestuur van de Stichting ABAL) opende de Burgemeester van Utrecht, de heer H. J. L. Vonhoff op maandagmiddag 25 september j.l. de ABAL-winkel in Utrecht.
Het Humanistisch Verbond heeft de Stichting ABAL in de gelegenheid gesteld een ruimte te huren die prachtig is gelegen in Utrecht: aan de werfkelder op de Oude Gracht, recht onder het Centraal Bureau van het Humanistisch Verbond. ABAL hoopt dat vele bezoekers van het HV ook de weg naar beneden zullen vinden, waar zij dan kennis kunnen maken met enkele honderden verschillende kunstnijverheidsartikelen van koöperatieve groeperingen uit 15 derde wereld landen:
zoals aardewerk uit Mexico en Bangladesh, houtsnijwerk en manden uit Kameroen en Tanzania, kleden uit Peru en Mexico, lakwerk uit Thailand en kleurige papier maché vogeltjes uit Rajasthan in India. Verder is er thee uit Sri Lanka en Tanzania (ter plaatse verpakt), honing uit Guatemala, en zijn er specerijen uit Sri Lanka.
Prijzen vanaf 75 cent. Grote sortering beneden de 15 gulden, maar ook eksklusieve stukken tot boven de 1.000 gulden. Kortom: voor verjaardagen, sinterklaas en kerst ideale, en een beetje ideële derde wereld kado's!
U vindt ze in de ABAL-winkel aan de Oude Gracht 152, werfkelder. Openingstijden: dinsdags tot en met zaterdags van 9.30-18.00 uur, 's maandags van 13.00-18.00 uur. Donderdags Koopavond.

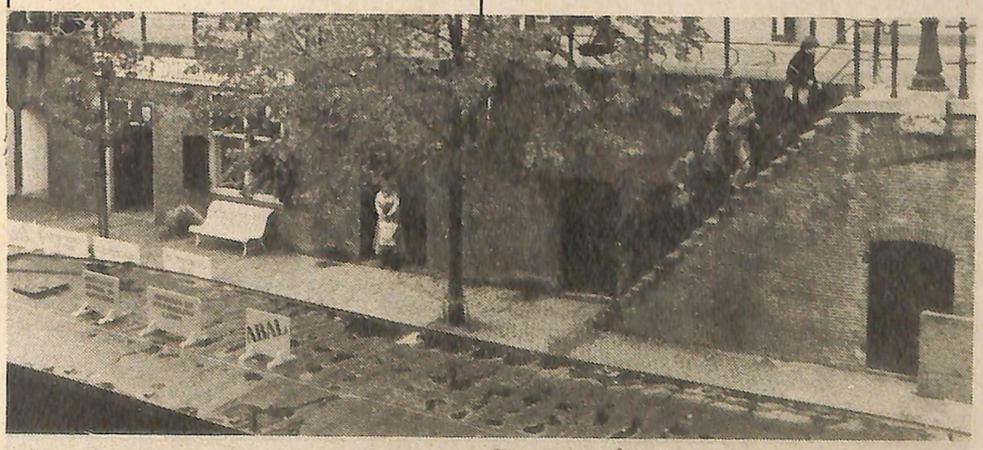

‚Om Gods wil'

De Nationale Ziekenhuis Raad (NZR) heeft een rapport uitgebracht onder de titel ,,Levenstestament/Euthansieverklaring''. Hierin komt onder andere de vraag aan de orde of een arts die niet zelf aan euthanasie wil meewerken (wat zijn/haar goed recht is), in een dergelijk geval zou moeten doorverwijzen naar een arts die daar in beginsel wel toe bereid zou zijn.
Van humanistische zijde is zo'n doorverwijzingsplicht bepleit omdat anders een arts zijn/haar ethiek feitelijk aan een ander zou opleggen. De NZR heeft nu uitgesproken dat onze mening ,,voor de humanistische opvatting toch eigenlijk ook onaanvaardbaar zou moeten zijn''. Met andere woorden: een zogenaamd neutrale koepel van ziekenhuisbesturen matigt zich het recht aan te bepalen wat humanistisch is! Zo blijkt maar weer hoe goed het is dat onze geestelijke verzorging in de ziekenhuizen plaats vindt onder onze inhoudelijke verantwoordelijkheid en niet onder die van de zwaar konfessionele ziekenhuisbesturen.
Het hoofdbestuur heeft tegen dit rapport geprotesteerd en dringend verzocht om een gesprek. Het is namelijks zeer de vraag of de NZR wel ten volle de gevolgen van haar redenering beseft. Zij stelt namelijk dat een christelijk arts door doorverwijzing zou medewerken aan iets wat ,,om Gods wil niet zou mogen geschieden''. Dat vonden verscheidene gemeenten ook toen zij het zwembad niet op zondag wilden openen – zij zijn door wetgever en rechter in het ongelijk gesteld. Terecht, want waar zouden we blijven als humanistische artsen door ziekenhuisbesturen zouden worden ontslagen of niet uit de ziekenfondsgelden betaald zouden kunnen worden, omdat dat ,,medewerking'' zou zijn aan iets wat ,,om Gods wil niet zou mogen geschieden''.
Hieruit blijkt wel hoe groot de konfessionele macht in de ziekenhuiswereld is. Dezelfde ziekenhuisbesturen die wel buitenkerkelijke patiënten opnemen maar geen humanistische geestelijke verzorging als keuzemogelijkheid aanbieden, menen nu ook hun levensovertuiging feitelijk te mogen opleggen aan hun andersdenkende patiënten. Dat kon misschien nog in een tijd waarin de verzuiling hoogtij vierde, maar dat tijdperk is in de ziekenhuizen door de feiten achterhaald.
Je zal als humanist toch in een katholiek ziekenhuis belanden omdat dat het enige in de stad of streek is dat in jouw ziekte is gespecialiseerd! Je bent dan niet aan de heidenen maar aan christenen overgeleverd: ,,om Gods wil''. Is dat ook wat wetgever en overheid willen?

ROB TIELMAN

VAN HET HOOFDBESTUUR

● Opinie-onderzoek
● Nieuwe afdeling
● Kontakten

Er blijven maar survey-gegevens (gegevens uit **massaal opinieonderzoek**) toestromen die erop duiden dat de kerk aan belang inboet. Volgens een kijk- en luisteronderzoek van september 1977 noemt 43% van de jongeren (van de ouderen 33%) zich onkerkelijk. Dit werd berekend uit een grote steekproef, n.l. een van 9000 ondervraagden. Voorts gaf 37% te kennen dat een godsdienstige overtuiging geen rol speelt in hun leven.
Een mooi intern nieuwtje is dat er een **gemeenschap Zoetermeer in oprichting** is. De oprichtingsvergadering is op 26 september, en onder andere Tielman gaat erheen. Agendering bij en goedkeuring door het hoofdbestuur zal wel een formele aangelegenheid worden. Over deze nieuwe afdeling komt nog wel een afzonderlijk bericht.
Op de agenda stonden **enkele benoemingen**. Jack Tsang, onze pas afgetreden F2 functionaris te Rotterdam, wordt lid van de taakgroep geestelijke vorming en verzorging. Voorts komt Wichers in het bestuur van de H.S.H.B.
Ook van nogal formele aard was de wijziging van de statuten van de Stichting Erasmushuis: gewoon een aanpassing aan de veranderde wetgeving op dit terrein. Het huis te Utrecht, waar de vereniging het Humanistisch Verbond in woont, blijkt dus in een afzonderlijke stichting te zijn ondergebracht. De stichting heeft ten doel zulke huisvesting tegen kostprijs ter beschikking te stellen.
Dan was er de **Commissie Personeelsaangelegenheden**, die een graag aanvaard verslag deed van werkzaamheden. Een moeilijk punt is jarenlang geweest een voldoende pensioenvoorziening voor hen die in dienst zijn van het Verbond. Er is al enkele malen aan bijgespijkerd, maar nu kan er een doorlopende regeling met de pensioenverzekeraar worden gesloten. We kunnen dit, gelukkig, nu betalen.
Er is de laatste tijd wat informeel contact met de Nederlandse Hervormde Kerk. Om die contacten een gespreksbasis te geven was er een notaatje. Dat werd goedgekeurd, en kan aan die contacten worden toegezonden.
Maar er werden ook weer vergeterijen geconstateerd. Luchthaven Schiphol had al een aalmoezenier in dienst, en vraagt er nu een predikant bij. Waarom geen raadsman, zo wordt onze vraag. Geïsoleerden in inrichtingen van justitie mogen wel naar godsdienstoefeningen, als enige uitzondering. Waarom voor onze cliënten niet een overeenkomstige uitzondering? Dat wordt daar onze vraag.
En dan is er (opnieuw) uitvoerig gepraat over de samenstelling van het hoofdbestuur na mei 1979. Uit het oude bestuur lijkt er een zestal weg te gaan. De vervulling van die plaatsen ziet er hoopvol uit.

HUM. VERB. WENDT ZICH TOT PARLEMENT

Methode volkstelling miskent geestelijke stromingen

Het Humanistisch Verbond heeft ernstige bezwaren tegen de voorgenomen vraagstelling in de komende volkstelling. Deze werkt eenzijdig in het voordeel van de kerkelijke gezindten. Omdat tot dusverre geen overeenstemming werd bereikt met het CBS (Centraal Bureau voor de Statistiek) hebben de humanisten zich nu met hun klacht gewend tot de Commissie voor de Statistiek van de Tweede Kamer, met het verzoek om een gesprek.

Uit privacy-overwegingen is het Humanistisch Verbond geen voorstander van z.g. integrale telling. Liever ziet het een onderzoek via uitgebreide steekproeven. In beide gevallen echter, zegt algemeen voorzitter drs. Rob Tielman, moet in de vraagstelling voor alle belangrijke geestelijke stromingen in ons land een gelijke kans op meting tot uiting komen. Dit is van belang omdat alleen dan een eerlijke verdeelsleutel gevonden kan worden voor bijv. overheidssubsidies voor geestelijke verzorging, samenlevingsopbouw en radio- en televisiezendtijd.
Volgens ons Verbond is het hoog tijd om een einde te maken aan de statistische chaos op het gebied van de levensovertuiging. Het Verbond acht het een taak van de overheid om het geestelijk leven in Nederland op een verantwoorde manier in kaart te brengen. Het voelt zich daarbij gesterkt door verklaringen van vooraanstaande kerkelijke leiders, eerder dit jaar in een humanistisch radioprogramma. Ds. A. van den Heuvel (Secr.-generaal Ned.-Hervormde kerk) zei toen o.m.: ,,We moeten ons er goed rekenschap van geven dat een vijfde van de Nederlandse bevolking uitspreekt dat ze humanist willen zijn. Ik denk dat ze ook humanistische faciliteiten willen hebben en daar een waardering voor willen vinden bij het Nederlandse volk en de Nederlandse overheid. Ik vind dat ze daar gelijk in hebben.''
Mgr. Bluyssen (vice-voorzitter Ned. Bisschoppenconferentie) meende dat dit misschien moeilijk te peilen zou zijn, maar ,,het Humanistisch Verbond moet natuurlijk evenveel kans krijgen als andere levensbeschouwingen en godsdiensten.''

De ceremonie

Het is herfst. Als de kalender het ons niet verteld had, dan zou windkracht acht, die recht op m'n achterbalkonnetje staat, ons wel te verstaan gegeven hebben, dat de tijd van de zomerkleren nu wel definitief voorbij is. De truien en de wollen sjaals moeten weer voorin de kasten en de rest kan weer opgeborgen worden tot warmere tijden. Terwijl ik dit deze week ijverig aan 't regelen was, at ik tussen de middag een paar boterhammen met aardbeien en ik realiseerde me ineens, dat dat eigenlijk gek was, aardbeien in de herfst.
De groenteman had nog een doosje apart staan. ,,Een beetje rijp,'' zei hij, ,,ze moeten wel óp vandaag, moet u 's ruiken.'' Samen stonden we om de beurt, midden in de groentewinkel, genietend aan het doosje aardbeien te ruiken, de groenteman en ik, alsof we net een scheut Eau de Cologne op onze schone zondagse zakdoek gehad hadden. Ik kreeg ze goedkoper omdat ze zo rijp waren.
Vroeger waren er alleen maar aardbeien in mei en juni. Als ik dan half juli voor de grote vakantie tot half augustus naar mijn grootouders in Zeeland ging, hadden ze in hun moestuin altijd nog wat aardbeien voor me bewaard. Met moeite, want er waren dichte netten overheen gespannen tegen de vogels en geregeld moesten ze nagekeken worden op kruipend gedierte, dat ook zo graag aardbeien lustte.
De dag na mijn aankomst was het altijd weer dezelfde ceremonie. We kregen van mijn grootmoeder een klein wit emaille schaaltje mee en dan gingen mijn grootvader en ik hand in hand naar de moestuin. Eerst liepen we achter langs een grote molen, waar een penetrante lucht van het varkenshok ons tegemoet kwam. ,,De keu'' knorde, als hij de stem van de molenaarsvrouw hoorde, die ons had zien aankomen en me altijd begroette met de vraag, of ik het fijn vond om weer in Zeeland te zijn. Ik vond het altijd fijn en dan kreeg ik een eigengemaakte Zeeuwse babbelaar van haar, die hemels smaakte, want ik vond haarzelf ook altijd zo mooi als de hemel. Welke voorstelling ik me van de hemel maakte, met mijn gereformeerde opvoeding, weet ik niet, maar de wat slonzige vrouw van de molenaar paste daar helemaal in, compleet met de geur van het varkenshok en haar eigengemaakte babbelaars. Een eindje verderop lag de moestuin met achteraan de bedden met aardbeien. We vulden samen het witte schaaltje en ik mocht nog een paar worteltjes uit de grond trekken, die ik aan mijn mouw schoonveegde en meteen opat. 's Avonds kreeg ik dan plechtig de laatste aardbeien van het seizoen, geprakt op grote Zeeuwse bruine boterhammen, met veel basterdsuiker erop. Dat zou nu dus niet meer hoeven, zo'n ceremonie, Toch wel een beetje jammer eigenlijk.

Ans Spigt

HIVOS als ondogmatisch antwoord op eis tot medeverantwoordelijkheid

Stichting HIVOS (Humanistisch Instituut voor Ontwikkelingssamenwerking) werd opgericht om een bijdrage te leveren aan het oplossen van de problematiek van de mondiale ongelijkheid vanuit een humanistisch perspectief. Dat wil zeggen: gericht op vergroting van de ontplooiingsmogelijkheden van de mensen, niet-dogmatisch en in het besef van de eigen verantwoordelijkheid van de mens. Dat laatste geeft ook aan de belangstelling voor de rol van de westerse wereld in de problematiek en leidde uiteindelijk tot het initiatief tot het oprichten van HIVOS-komitees.

HIVOS-komitees werden gevormd door een aantal mensen die zich wilden inzetten een bijdrage te leveren aan ontwikkelingssamenwerking en zich schaarden achter de doelstellingen van HIVOS. De komitees legden zich aanvankelijk met name toe op de verkoop van produkten van de in 1974 opgerichte Stichting ABAL (Afzetbevordering Artikelen uit Landen in ontwikkeling).

Ongelijkheid

Ongelijkheid (ongelijke kansen, ongelijke omstandigheden, ongelijke levensverwachtingen) is het kernprobleem van de ontwikkelingsproblematiek. Ongelijkheid bestaat er op 2 niveaus.
Ten eerste is er ongelijkheid tussen mensen: er zijn arme en rijke mensen, en de verschillen zijn wel het grootst binnen een ontwikkelingsland waar men een kleine, steenrijke toplaag aantreft en een grote verpauperde massa. De middenklasse, zo kenmerkend voor de westerse, rijke wereld, is daar slechts zeer klein.
Ten tweede bestaat er grote ongelijkheid tussen landen: er zijn rijke landen waar iedereen relatief rijk is, en arme landen, waar de meeste mensen arm zijn.
Tussen de rijke toplaag uit de arme landen en die uit de rijke landen bestaan meestal goede relaties: men helpt elkaar om elkaars rijkdom te vergroten.
De HIVOS-komitees kunnen inspelen op beide niveaus van ongelijkheid en er zijn dan ook verschillende aktiviteiten die zij ter hand kunnen nemen.

Direkte hulp

De bevolking van een ontwikkelingsland is geen homogene groep en met ontwikkelingssamenwerking willen we inspelen op de belangen en behoeften van hen die het het hardst nodig hebben. Helaas is de struktuur in veel ontwikkelingslanden van dien aard dat de regering zich niet veel aan de armsten gelegen laat liggen. Partikuliere organisaties en kleine basisgroepen moeten die taak dan op zich nemen, vaak tegen de verdrukking in.
Het veldwerk in Nederland kan hierop inspelen door voorlichting te geven over de situatie van die armsten en door gelden in te zamelen om hun projekten te steunen of door hun produkten (via ABAL) te verkopen.

Oók voorlichting

De rijke landen proberen van hun ontwikkelingshulp niet slechter te worden, liefst zelfs beter. Minister De Koning van ontwikkelingssamenwerking bij zijn vertrek naar Indonesië om over de Nederlandse hulp aan dat land te spreken, deed dat ook „tegen de achtergrond van de veranderende internationale economische toestand. Als gevolg van de trage groei van de economie in de westerse wereld is de behoefte aan markten voor onze produkten extra toegenomen" (NRC, 11-9-1978).
Het veldwerk van HIVOS en de HIVOS-komitees kunnen ook op dit terrein aktief zijn door hierover voorlichting te geven en door hun stem te laten horen wanneer er op dit gebied beslissingen genomen moeten worden en wanneer zij bepaalde praktijken onoirbaar achten. Een voorbeeld hiervan zijn de aktiviteiten van o.a. HIVOS-komitee Leeuwarden dat de misleidende reklame over kunstmatige babyvoeding in de derde wereld van de Coöperatieve Condens Fabriek in Friesland aan de kaak stelde.

STICHTING HIVOS

Werkweekeinde op komst

Ontwikkelingssamenwerking is niet alleen een kwestie van het steunen van projekten voor de armsten in de derde wereld. Ook in Nederland moet gesleuteld worden aan de mentaliteit en handelingen van de mensen. Daarom vindt HIVOS veldwerk in Nederland belangrijk en is het initiatief genomen door HV, Humanitas en HIVOS om hierover een weekend te organiseren op 17 en 18 februari 1979 in het Kupersoord te Amersfoort.
Doel van het weekend is het uitdiepen van de ontwikkelingsproblematiek en de rol van het veldwerk in Nederland daarin. Het weekend zal aandacht besteden aan de problematiek van de ongelijkheid en aan de vaardigheden waarover vrijwilligers moeten beschikken om hierin een aktieve rol te spelen.

Als voorbereiding op dit weekend kan er in de gemeenschappen een avond over deze problematiek verzorgd worden door de veldwerksters van HIVOS of door de leden van de HIVOS-komitees. Onderwerp: de nederlandse zuivelindustrie in de derde wereld: Zuivel op de graat? Ook kan dan informatie ingewonnen worden over het weekend en over HIVOS-komitees.
Inlichtingen en opgaven bij Suzan Bolland en Hanneke Bot, stichting HIVOS, 070-882264.

GASTKOLOM

De Nederlandse Vereniging voor Vrijwillige Euthanasie werd in 1973 opgericht en stelt zich ten doel de sociale aanvaarding en de daaruit voortvloeiende legalisatie van de vrijwillige Euthanasie. Op 27 oktober 1978 zal haar 5-jarig bestaan herdacht worden met een congres in Utrecht, gewijd aan het thema: Het recht op Euthanasie.

Het woord is aan mr. J. Ekelmans, geboren in 1932 en in 1977 gekozen tot voorzitter van de NVVE.

Het Euthanasie-vraagstuk is de laatste jaren meer en meer in het centrum van de belangstelling komen te staan. Daarvoor zijn met name twee redenen aan te geven. In de eerste plaats de toename van het medische kunnen, waardoor het mogelijk werd menselijk „leven" onnatuurlijk lang in stand te houden.
De NVVE beoogt een bijdrage te leveren tot de oplossing van het Euthanasie-vraagstuk; meer in het bijzonder de ruimte te scheppen, die nodig is om met deugdelijke waarborgen omkleed, de mogelijkheid van vrijwillige Euthanasie te openen voor hen, die daaraan op goede gronden behoefte hebben.
Een eerste, zeer belangrijk resultaat werd bereikt met de rapportage van de Adviescommissie inzake Wetgeving toelaatbare Euthanasie, samengesteld uit toonaangevende deskundigen. Deze Commissie heeft in het voorjaar haar rapport uitgebracht; zij is daarin tot de belangwekkende conclusie gekomen, dat actieve Euthanasie onder het thans geldende recht in elk geval reeds geoorloofd is, indien aan drie voorwaarden wordt voldaan:
A. De geïnformeerde patiënt heeft vrijwillig, weloverwogen en ondubbelzinnig te kennen gegeven Euthanasie te wensen.
B. De patiënt verkeert in de stervensfase.
C. De uitvoering van de Euthanasie geschiedt door de behandelende arts.
Onder de stervensfase verstaat de Commissie de periode van enkele dagen of weken, ten hoogste enkele maanden waarin de patiënt zijn naderend sterven als onafwendbaar verwacht.
Hiermede is een eerste stap gezet op de weg naar sociale aanvaarding van vrijwillige Euthanasie; toegevoegd kan nog worden, dat ook buiten de stervensfase actieve Euthanasie geoorloofd kan zijn, doch dat daarvoor nog geen concrete richtlijnen te geven zijn.
Getracht wordt te bewerkstelligen, dat in het vervolgingsbeleid van de justitie het oordeel van de Commissie als richtlijn wordt geaccepteerd, zodat artsen, die hun medewerking aan deze toepassing van actieve Euthanasie geven, het leed van een strafvervolging wordt bespaard, en stervenden minder vaak de hun toekomende Euthanasie zal worden onthouden.
Nadere inlichtingen worden gaarne verstrekt via het secretariaat van de NVVE: Van Eeghenstraat 86 te Amsterdam.

OVERPEINZING OVER DE RECHTEN VAN DE MENS

Toetssteen van verdraagzaamheid: ruimte voor rechten van andersdenkenden

Sedert de overeenkomst van Helsinki staan de mensenrechten onmiskenbaar in de belangstelling. President Carter praat er veel over, akties tegen sportevenementen hopen respekt voor de rechten te bereiken in dictatoriaal geregeerde landen, dissidenten in kommunistische staten ijveren voor eerbiediging van de rechten en de vrijwel algemene veroordeling van de apartheidspolitiek baseert zich op de **Universele Verklaring der Mensenrechten,** in 1948 door de Verenigde Naties aangenomen.
Omdat er van Westerse zijde dikwijls te gemakkelijk met de rechten wordt geschermd en zij van diktatoriale zijde opzettelijk worden gebagatelliseerd is het wellicht nuttig er enkele opmerkingen over te maken.
Indien gesteld wordt dat ieder mens b.v. het recht op vrije meningsuiting heeft, mag geen geestelijke of wereldlijke instantie hem het vrije woord ontnemen. Een bepaald attribuut van de mens wordt onschendbaar en krijgt een rechtspositie. De mensenrechten verlenen de mens een vrije sfeer. Twee zaken zijn van meet af duidelijk. Ten eerste dat het denkbeeld van de mensenrechten stamt uit de tijd waarin het individu en niet de collectiviteit centraal staat in de maatschappij. De idee kreeg zijn volle ontplooiing in de 19e eeuw, kwam op in de 18e eeuw en had voorlopers in de 16e en 17e eeuw. Ten tweede is duidelijk dat waar de gedachte aan mensenrechten opkwam de vrijheid als essentieel voor de mens werd beschouwd. Nu weet ik wel dat er over het begrip vrijheid bibliotheken vol zijn geschreven, daarom is het zaak om een omschrijving te geven, niet als laatste woord maar om misverstanden te voorkomen.

Vrijheid van keuze

Vrij is de mens, die ongehinderd zijn keuzen kan maken in overeenstemming met zijn gezindheid. Deze definitie brengt mee, dat de vrijheid voor allen geldt. Geldt die voor een bepaalde groep of heeft die alleen betrekking op een deelgebied, dan mag, strikt genomen niet van vrijheid worden gesproken. Ik geef twee voorbeelden.
In de 19e eeuw stichtte Abraham Kuyper in Amsterdam de **Vrije Universiteit.** Hij koos die naam omdat daar gedoceerd werd in een geest, die vrij was van de toen heersende protestantse theologie. Docenten en studenten die het onderwijs aan de V.U. gaven en volgden kozen dat in overeenstemming met hun gezindheid. Voor anderen betekende het dogmatisch fundament van de V.U. juist een beperking van de vrijheid.
Het tweede voorbeeld kies ik op het terrein van het socialisme. Van de aanvang af schreven socialisten het woord vrijheid in hun vaandel. Zij bedoelden dat de arbeiders pas vrij zouden zijn als ze de ketenen van het kapitalisme hadden afgeworpen. De vrijheid van de anderen werd door de diktatuur van het proletariaat te niet gedaan en de vrijheid gold alleen voor hen die het kapitalistische stelsel als de enige belager van de vrijheid beschouwden. Mensenrechten zijn universeel, kennen geen staatkundige grenzen en zijn garanties tegen elke vorm van onderdrukking. Ze zijn wel individueel maar betrekken de ander erbij, want de grens van de vrijheid is de vrijheid van de ander.
Of de drang naar vrijheid een fundamentele, blijvende eigenschap is of dat de behoefte aan veilige geborgenheid tot het fundament behoort, kan ik niet uitmaken. Ik kan alleen maar zeggen dat voor mij – en niet voor mij alleen – de vrijheid van mij en mijn medemensen een essentieel element van het menszijn is. Daarom koester ik een

door dr. H. BONGER

zeker wantrouwen ten aanzien van hen, die geneigd zijn de vragen te stellen: ,,Vrijheid waarom?'' of ,,Vrijheid waartoe?'' Zij stellen die vragen omdat zij de vrijheid op het terrein van de levensovertuiging of de politiek eigenlijk afwijzen.
Het denkbeeld van de mensenrechten ontstond – het kwam ter sprake – in een tijd waarin de rede geëerd, soms zelfs vereerd werd. De idee werd uitgewerkt door mensen uit de derde stand, die gevoel van eigenwaarde bezaten en zo redelijk waren dat zij de vrijheid die zij voor zich eisten aan de anderen niet misgunden. De beweging der mensenrechten was een reaktie op absolute vorsten en onverdraagzame kerken. De gedachte verzwakt en de realisatie wordt problematisch in een onredelijke periode, waarin de derde stand – zelfstandigen, intellectuelen – in getal en invloed afneemt.

Dogma van erfzonde

De mensenrechten vinden bij de dogmatische gelovigen – vooral bij de protestanten – weinig instemming omdat zij het hovaardig vinden als de mens rechten worden toegekend. De mens, zwak, zondig, ,,geneigd tot alle kwaad'', mag slechts hopen op een onverdiende genade, mag zich niet op rechten beroepen. Het is dan ook niet toevallig dat de gedachte aan individuele rechten pas kon ontstaan toen het dogma van de erfzonde zijn kracht ging verliezen en het begrip der menselijke waardigheid zijn loop in de geschiedenis begon.
Voor het eerst werden mensenrechten als een geheel geformuleerd in de **Amerikaanse Onafhankelijkheidsverklaring** van 1776, een typisch 18e eeuws stuk. Deze verklaring, door Jefferson opgesteld, waarin de beroemde trits voorkomt van het recht ,,op leven, vrijheid en het najagen van geluk'' vond zijn Europese tegenhanger in de **Verklaring van de rechten van de mens en de burger,** in 1789 tijdens de Franse revolutie als leidraad voor de komende grondwet opgeschreven. Daarin staat de bekende definitie van de vrijheid, die erin bestaat ,,alles te doen mits het de ander niet schaadt.''
De onderliggende optimistische verwachting die uit beide stukken spreekt is dat het met de mens en de mensenmaatschappij goed zal gaan als de mens zich in vrijheid, genietend van zijn rechten, kan ontplooien. Zij kregen een godsdienstige basis door de gedachte dat God rechten aan de mens had gegeven, die wel door tirannen onderdrukt en verduisterd waren, maar eeuwig bestonden.
,,Als de verdrukte nergens recht kan vinden, als de last ondraaglijk wordt, reikt hij getroost door zijn moed naar de hemel en haalt zijn eeuwige rechten, die onvervreemdbaar en onverbrekelijk als de sterren zijn, naar beneden'', schreef Schiller in zijn Wilhelm Tell.

Socialistische argwaan

In de loop van de 19e eeuw kwamen de mensenrechten in de grondwetten van democratisch bestuurde staten, maar de ijver om mee te werken aan de realisatie in de rest van de wereld was niet groot omdat het kolonialisme niet te rijmen viel met de universele rechten en omdat het opkomend socialisme nauwelijks belangstelling had voor individuele, geestelijke rechten die vooral ten goede kwamen aan de burgerklasse. De vrijheid op ekonomisch terrein en het recht op bezit hadden de arbeider volstrekt afhankelijk gemaakt van de werkgevers en het recht op bezit was voor hem een dode letter. De socialisten beschouwden dus de mensenrechten als een vrucht van het liberalisme en zij ijverden voor een maatschappijvorm waarin bepaalde individuele rechten niet nodig zouden zijn, omdat die socialistische samenleving doortrokken zou zijn van de menselijke waardigheid.
In Rusland werd, na de oktoberrevolutie, door Lenin c.s. een begin gemaakt met een klassenloze samenleving, naar de ideeën van Marx en Engels. Evenmin als de dogma's in rechtzinnige kerken stond de marxistische ideologie ter discussie. Vrijheid van drukpers, vrijheid van vereniging en vergadering, het parlement met een oppositie werden opgeheven. Zij die kritiek hadden werden als ketters bestreden. Alleen kommunisten en partijlozen hadden rechten. Op ekonomisch gebied leidde de ideologie tot een vast en gesloten systeem, waarbij de eventuele mislukkingen geweten werden aan de verantwoordelijke leiders van de kolchozen en fabrieken, nooit aan het systeem, terwijl in het Westen het systeem open bleef en via de parlementen gewijzigd kon worden.
Intussen was, vooral door de fascistische en de nationaal-socialistische barbarij, die alle mensenrechten en de grondgedachte van de gelijkwaardigheid der mensen met voeten hadden getreden het besef sterker geworden dat de idee van de rechten van de mens toch meer betekende dan een pri-

vilege van liberalen, nl. een wezenlijk element van een samenleving waarin de mens niet als middel misbruikt kon worden. Maar als men tot een hernieuwde rechtenverklaring zou besluiten, dan zouden sociale rechten daarin moeten worden opgenomen, want armoede, ziekte, onverzorgde ouderdom en werkloosheid zijn ook inbreuken op de menselijke waardigheid.
De eerste zorg van een honger lijdende man in India is niet het recht op bezit of het recht op onderwijs maar het vullen van zijn maag.

De vier vrijheden

In 1941 formuleerde president Roosevelt in een boodschap aan het **Congres** voor het eerst de z.g. vier vrijheden; vrijheid van woord, vrijheid van godsdienst, vrijwaring tegen gebrek en vrijwaring tegen angst. In 1948 nam de **Algemene Vergadering** van de inmiddels gestichte organisatie van de **Verenigde Naties** een rechtenverklaring aan, waarin ook een aantal sociale rechten was opgenomen. Rusland en de satellietstaten onthielden zich van stemming. Jullie, mensen van het kapitalistische Westen wantrouwen jullie regeringen en ontnemen die zoveel mogelijk macht. Wij, Russen vertrouwen onze regering en wij hebben geen behoefte aan individuele rechten, zei een Russische afgevaardigde tot zijn Amerikaanse kollega.
Niettemin komt in de Sowjetgrondwet een aantal grondrechten voor, b.v. recht op godsdienstvrijheid, recht van vereniging en vergadering, recht op betoging, maar dat zijn papieren rechten omdat geen sowjetburger zich tot een rechter kan wenden bij inbreuk op rechten. Geen burger in de Sowjet-Unie of in de satellietstaten kan een proces voeren tegen de staat.
Met opzet heb ik niet van andere mensenrechten in de verschillende deklaraties gesproken omdat vrijheid van woord, die het recht op kritiek inhoudt, de kern der mensenrechten is. Als dit recht ontbreekt komen de spion, de aanbrenger, de partijdige rechter, de cipier en de beul in aktie. Het kenmerk van elke diktatuur, van rechts en van links is het gebrek aan geestelijke vrijheid. Wie het eens is met het regiem lijdt daar niet onder, wie kritiek heeft en veranderingen zou willen aanbrengen, verdwijnt. Hoeveel er, ook in de demokratieën, ontbreekt aan de realisatie van de mensenrechten – en dat is angstwekkend veel – de mogelijkheid bestaat daar om zonder bloedvergieten veranderingen aan te brengen en inbreuken op de rechten kunnen door een speciale rechtbank veroordeeld worden.n.

Heeft boykot zin?

Ik geloof niet dat b.v. dreigementen in de vorm van een boykot van kulturele of sportgebeurtenissen de gewenste uitwerking – respekt voor mensenrechten – zullen hebben. Ook al zou er iets in die richting gedaan worden, dan zouden na die evenementen de oude methoden, waarschijnlijk versterkt terugkomen. (Over een eventuele boykot van de Olympische Spelen wil ik het liever niet hebben, want die zouden sowieso gesloten moeten worden omdat zij met sport niets meer te maken hebben.) Ik meen wel dat voortdurende publikatie van gebeurtenissen in de landen achter het IJzeren Gordijn, mogelijk gemaakt door zoveel mogelijk contact, de publieke opinie, ook in de diktatuurlanden, zo kan beïnvloeden dat de meest aperte wreedheden van het systeem enigszins omgebogen zullen worden. Dat men, door op de mensenrechten te wijzen, Rusland, China, Cuba en door hen beheerste staten tot de westerse demokratische vorm zou kunnen bekeren is een illusie, maar dat de ideologie wel eens zo geïnterpreteerd zou kunnen worden dat kritiek verwelkomd zou worden is, volgens mij, geen illusie.
Men mag, op de lange duur, hoop putten uit de vergelijking met de tactiek van de R.-Katholieke kerk. Eeuwenlang werden de ketters opgespoord, onderzocht, veroordeeld en verbrand. In onze tijd besloot het 2e Vaticaanse concilie de weg van het ,,dwingt ze in te gaan'' te verlaten in het besef dat gedwongen geloof niets waard is. Waar deze kerk eeuwen voor nodig had, heeft het andere wereldlijke geloof misschien tientallen van jaren nodig om tot het inzicht te komen dat tegenstanders ook mensen zijn, die rechten hebben.

Tekening ontleend aan het boek ,,Hebt u Marx nog gezien?'' door Fritz Behrendt, uitgave Nijgh & Van Ditmar, Den Haag.

• ,,Dat is wel een erg negatief statement zeg, ja sorry hoor, maar ik denk niet dat je dat hard kunt maken. Ik heb laatst nog een zeer positieve interactie gehad met een cliënt gehad, waarbij hij weliswaar duidelijk last had van rolverwarring, maar ik zou . . .''
Zo gaat het nog een tijdje door. Het is een tekst die ook binnen het Verbond zo nu en dan te beluisteren valt.
Deze is terug te vinden in het boekje van A. J. Vervoorn en B. Edens getitels ,,**Technisch taalgebruik**'', 100 pagina's verschenen bij De Tijdstroom in Lochem *f* 14,–. Op onderhoudende wijze hekelen de schrijvers slecht taalgebruik. Het resultaat is zowel nuttig als amusant.

• Het niet accepteren van de mogelijkheid van zelfdoding als een te respecteren beslissing hangt wellicht samen met angst voor het zichzelf-verantwoordelijk-voelen voor de vormgeving van eigen leven.
Stelling G. J. E. M. SANDERS

Strijd tegen discriminatie helaas bittere noodzaak

,,We moeten af van het schijnheilige taboe dat zij die niet het stadhuis gezien hebben 'zondig' zijn. Allerwegen zien wij in onze samenleving, veelal jonge, maar ook oudere mensen, die andere levenswijze prefereren. Dan is het ronduit huichelachtig en tegenover die mensen onrechtvaardig daar de wetgeving niet op aan te passen. Niemand roept meer schande als er ongehuwden samenwonen, het komt – om het in oud-vaderlands te zeggen – in de beste families voor.
Ik hoop daarom dat het kabinet haast maakt met de anti-diskriminatie-wetgeving.'' (Einde citaat).

Aldus sprak Haya van Someren, voorzitster van de liberale Senaatsfraktie, in haar rede van 21 september j.l. in Den Haag.
De Emancipatiekommissie en de Nationale Raad voor Maatschappelijk Welzijn hebben bepleit dat ook homoseksuelen worden beschermd door zo'n anti-diskriminatie-wetgeving.
Dat zoiets geen overbodige luxe is blijkt bijvoorbeeld uit het Vrij Nederland-interview van 30 september j.l. met EO-DIREKTEUR Dorenbos. Daarin zegt hij onomwonden dat homofielen niet in dienst van de EO kunnen komen. ,,In de huidige maatschappij zie je homofilie steeds meer een vorm van samenleven worden. Dat wijs ik af''. Aldus Dorenbos, die het ook heeft over ,,geestelijke milieuvervuiling'', ,,terreur en linkse indoctrinatie'' in de media, en wil in dat kader een onderzoek ,,naar de levensbeschouwing die de programmamakers er op nahouden.''
R.T.

REAKTIES VAN LEZERS

De redacteur behoudt zich de vrijheid voor brieven, zo nodig, enigszins te bekorten

Evolutie

De artikelen-serie van Ir. Otto Birman roept bij mij de volgende vraag op: wanneer, zoals wordt gesteld, onder evolutie moet worden verstaan ,,de langzame ontwikkeling van de strijd om het bestaan'', ,,het overleven van de sterkste'', hoe is het dan mogelijk dat juist bij de mens het gevoelsleven zo sterk is ontwikkeld? Immers wat is bezwaarlijker in een strijd op leven en dood dan juist het ondergaan van hevige emoties, het bezitten van diepere gevoelens? Emoties en spanningen blokkeren ons verstand, belemmeren ons functioneren. Gevoelens maken ons kwetsbaar.
Men bespeurt overal om zich heen onlust, haat, angst en wanhoop. Dit leidt tot neurotisch gedrag, agressie, zelfdoding. Aan de andere kant is het juist de mens die in staat is tot het ontwikkelen van een diep, universeel liefdesgevoelen. Liefde, niet alleen voor de naaste, maar voor alle mensen, voor de planten- en dierenwereld, kortom voor de gehele schepping. Mededogen met alles wat leeft. Deze liefde lijkt mij volkomen in tegenspraak met Birmans stelling: ,,de natuur wordt voortgestuwd door een harde meedogenloze strijd en is onverschillig tegen machteloosheid en leed''. Indien deze stelling op waarheid zou berusten, zou het toch veel meer in de lijn der verwachtingen liggen dat bij de mens wel de intelligentie en het aanpassingsvermogen tot grote hoogte zou zijn gestegen, maar dat zijn gevoelsleven niet dieper zou zijn dan dat van een krokodil?
Nog een opmerking tot slot. Indien het door Birman geschetste beeld – chemische processen, toevallige mutaties – inderdaad de kern van het evolutieverhaal is, kan men toch onmogelijk stellen dat het aan de mens gegeven is zin aan het bestaan te geven. Integendeel, de wetenschap dat een mens alleen maar – of in hoofdzaak – een zeer toevallig en kortstondig bestaand stukje gecompliceerde materie is, maakt iedere inspanning, ja elke aktiviteit zinloos en lachwekkend. M.a.w. bewust leven is dan eigenlijk iets onmogelijks, moet tot zelfvernietiging leiden.

KEES PIETERS, Gorkum
(religieus humanist)

Antwoord van Birman

De reaktie van de heer K. Pieters op de door mij geschreven artikelserie bewijst, hoe moeilijk het is elkander te verstaan, vooral met relatief weinige woorden, en hoe gemakkelijk misverstanden optreden. Allereerst moet ik vaststellen, dat het door mij gepubliceerde niet mijn privémening weergeeft – alhoewel ik deze deel – maar die van de grote meerderheid van de thans levende mensen van wetenschap. Ik heb ook niet geschreven dat onder evolutie moet worden verstaan ,,de langzame ontwikkeling van de strijd om het bestaan'', maar ,,de langzame ontwikkeling van voor de strijd om het bestaan beter toegeruste soorten'' en dat is niet hetzelfde. Ik dacht nl. duidelijk te hebben gemaakt dat onze kapaciteit tot het ondergaan van emoties niet, zo als de heer Pieters meent, ,,bezwaarlijk is in de strijd om leven en dood'', maar dat o.m. juist . . . ,,onze unieke gave om emoties te voelen ons in onze huidige uitzonderingspositie heeft gebracht''.
De daardoor ontstane ,,mogelijkheid tot samenwerken en meeleven met anderen'' maken ons nl. niet kwetsbaarder, maar dragen bij tot een grotere kans om als groep te kunnen blijven bestaan. Liefde is niet in tegenspraak tot de door mij weergegeven opvattingen: ze hoort tot de hoogste gaven die wij bezitten en opent de mogelijkheid tot, wat Monod noemde ,,een tweede evolutie''. De eerste voltrok zich door toeval en noodzakelijkheid, de tweede hebben wij zelf in de hand: wij zijn thans in staat, de aarde met alles wat er op leeft te vernietigen of, zo als velen van ons hopen en vurig wensen, er een harmonische en rechtvaardige samenleving te vestigen. Men kan dus niet, zo als de heer Pieters heeft begrepen, na alles wat wij thans weten ,,onmogelijk stellen dat het aan de mens gegeven is zin aan het bestaan te geven'', maar integendeel; ons groeiend inzicht maakt het pas mogelijk – en zelfs tot onze plicht – de blinde, op de overwinning van de sterkste gebaseerde, evolutie om te buigen naar een nieuwe samenleving, die door liefde en door gebruik van onze hersenen op een hoger, tot nu toe nog niet gekend, niveau staat.
Ik hoop dat ik de heer Pieters met deze korte reaktie enigszins er van kon overtuigen, dat diegene die zo denken als hij en die, die zo denken als ik, aan dezelfde kant kunnen staan.

O. BIRMAN

Gewoon er zijn en wat tijd hebben (4)

In het voorafgaande hebben we gekonstateerd dat er veel en zinvol werk door vrijwilligers kan worden gedaan.
De praktijk bevestigt deze stelling. Talloze instellingen bestaan dank zij de inzet van duizenden vrijwilligers. Een paar voorbeelden: Rode Kruis, Unie van Vrouwelijke Vrijwilligers, Telefonische Hulpdiensten, Wereldwinkel, Zonnebloem, Anonieme Alcoholisten, Reclassering, Pro Juventute en ga zo maar door.
Men kan zich nu afvragen waar de specifieke bijdrage van humanisten uit kan bestaan. Met andere woorden: wat is het bijzondere aan **onze** hulpverlening?
In het eerste artikeltje is daarvan al iets aangegeven. Gesteld werd dat hulp iets is **van** mensen en **tussen** mensen. Ik bedoel daarmee, dat in de humanistische begeleiding altijd sprake is van een ontmoeting tussen twee mensen; een zich verdiepen in de ander om zo te komen tot een mogelijke verheldering van belangrijke bestaansvragen. Een proces, waarin de begeleider de ander tracht te verstaan, te aanvaarden en te respekteren. Een ,,met de ander en voor de ander zijn'' maar waarin tegelijkertijd een dringend en dwingend appèl op de menselijke vermogens tot aanvaarding, herstel en groei wordt gedaan.
Ik denk dat het hier de plaats is om te waarschuwen voor een algemeen verbreid misverstand. In de humanistische begeleiding werd al heel vroeg gebruik gemaakt van niet-direktieve hulpverleningsmodellen. Begrippen als diagnose en therapie passen ook moeilijk in een levensoriëntatie waarin vrijheid en zelfstandigheid bijna het fundament voor het denken zijn. Het idee om als hulpgever de ander optimale gelegenheid te bieden om zelfonderzoek te verrichten, sloot bijzonder aan bij de traditie van de humanistische begeleiding.
Deze hulpverleningsmodellen – in het bijzonder door Carl Rogers ontwikkeld – gaan ervan uit dat de hulpverlener de ander als het ware een spiegel voorhoudt. De ander kan met behulp van deze ,,spiegeling'' komen tot onderzoek van het eigen zijn. Gekonfronteerd met een diepgaande verkenning van het eigen bestaan – zo luidt ongeveer de theorie – kan een oplossing voor de problemen door de hulpvrager zèlf worden gevonden.
De verwarring waar nu sprake van is, bestaat hieruit dat men meent dat humanistische begeleiding uitsluitend uit een neutrale ,,spiegeling'' bestaat. Een vriendelijk en begripvol luisteren naar de ander en daarmee houdt het dan wel op. Vervolgens zegt diezelfde ,,men'' weer dat deze vorm van hulpverlening evengoed en wellicht beter door anderen – maatschappelijk werkers, psychologen, pastores – kan worden gedaan.
Voor alle duidelijkheid: de humanistische begeleiding is NIET neutraal en daarom is deze hulp zo bijzonder. De handelingsmotieven van de raadsman; de benadering van de andere mens in nood; de soms zeer lange weg die de raadsman samen met de hulpvrager moet afleggen – dit alles is geen waardevrije, neutrale dienstverlening, maar komt voort en past zinvol in een bewust gekozen levensvisie.

De raadsman die luistert naar een ander met problemen rond abortus, echtscheiding, euthanasie – die raadsman zal in **zijn** hulpverlening **zijn** bewust gemaakte en doorleefde levensbeschouwing betrekken. De ander heeft hem, mede daarom, gekozen. Het is bij uitstek de taak van de geestelijk begeleider om de ander, op een passend ogenblik in de begeleiding, nu te voeren naar een uitkijkpost op het leven zèlf. Een pogen om alle bestaanservaringen zinvol en in hun juiste verhoudingen te plaatsen. Een bijzondere vorm van hulp, meen ik.

Richard Lukács

Ook met emigratie bemoeiden we ons

„Een belangrijk gebeuren als de emigratie, dat diep ingrijpt in het leven van vertrekkenden en van achterblijvers, mag ook de humanistische beweging niet onverschillig laten. We hebben tot taak, naar de mate van onze krachten de buitenkerkelijken onder hen te steunen, als ze daar behoefte aan hebben." KADER, orgaan voor functionarissen van het Humanistisch Verbond, maart/april 1960.

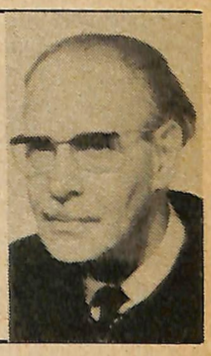

Met wat weemoed duikt Theo Polet in het verleden van het Verbond

Behalve aan het feit dat ik organisatie-secretaris van het Verbond was, zal ik mijn benoeming als voorzitter van de emigratie-commissie ook wel eraan te danken hebben gehad dat onze dochter in 1956 naar het westen van Canada vertrok om zich daar voorgoed te vestigen. Daardoor was mijn belangstelling voor die landverhuizing, die enkele jaren na de oorlog goed op gang kwam, gewekt. Mijn eerste radiotoespraak in de rubriek „Geestelijk leven" van de VARA in 1959 was aan dit verschijnsel gewijd, waar toen al zo'n 30.000 Nederlanders bij betrokken waren, van wie 16% buitenkerkelijken.

Oorspronkelijk was die emigratie-commissie geen Verbondscommissie, maar opgericht op initiatief van de vroegere Humanistische Stichting Mens en Wereld, waar ook het H.V. bij was aangesloten. In 1958 werd echter de zorg voor de emigranten aan het Verbond overgedragen, omdat dit inmiddels al grote ervaring met de geestelijke verzorging van buitenkerkelijken had gekregen. Daarom zat in die nieuwe commissie ook onze centraal geestelijk raadsman Daan d'Angrémond en die had er weer voor gezorgd dat er een geestelijk raadsvrouw voor de emigranten werd aangesteld. De commissie was aangesloten bij de Algemene Emigratie Centrale in Den Haag, één van de drie zogenoemde maatschappelijke organisaties, die de a.s. emigranten alle inlichtingen gaf en ze tot hun vertrek terzijde stond. Dat gebeurde onder andere door informatie-weekeinden op Oud-Poelgeest, waar naast de dominee ook raadslieden van humanistische huize aanwezig waren. Onze raadsvrouw zat ook in het bestuur van de Centrale, een functie die ik later heb overgenomen en pas eind vorig jaar heb neergelegd, omdat het Verbond uit de Centrale trad.

Weinig vraag

Dat we erbij waren was een goede zaak, omdat we zo enige invloed konden uitoefenen op de emigratie-politiek. Maar van de kant van de a.s. emigranten zelf kwam er niet zo veel vraag. Wel kregen we van de aanmeldingsburo's adressen als de mensen uitdrukkelijk opgaven niet tot een kerk te behoren. Onze raadsvrouw schreef ze dan een briefje dat ze beschikbaar was voor een gesprek, dat in vele gevallen ook plaatsvond. (Tussen haakjes, ik betwijfel of het Nederlandse gezin van 16 personen, dat op de foto hierboven staat afgebeeld en het in 1953 in de Nieuwe Wereld ging zoeken, tot onze kring behoorde). Daarvoor hadden we ook de hulp van onze gemeenschappen nodig en we hebben dan ook getracht de besturen zover te krijgen dat, als ze er lucht van kregen dat iemand van buitenkerkelijke huize overwoog om te emigreren de commissie ervan in kennis te stellen. In elk geval zou het goed zijn de buitenwereld duidelijk te maken dat ook het Verbond op dit terrein iets kon bijdragen en informatie kon geven en zo nodig steun verlenen. Om dit te stimuleren zijn we enige malen met bestuurders en plaatselijke raadslieden van de gemeenschappen op „De Ark" in Nunspeet bijeen geweest, waar de raadsvrouw over haar werk en haar ervaringen bij bezoeken aan Australië en Nieuw-Zeeland vertelde. Maar veel heeft het allemaal niet opgeleverd, ook al omdat in onze kring die emigratie niet zo erg aansprak. Een top-functionaris heeft me tenminste eens gezegd, dat humanisten niet emigreerden en hij trok daarbij een gezicht of er van een onfatsoenlijke handeling sprake was.

Achterstand op kerk

We hadden ook niet zoveel te bieden. De mensen die de grote stap gingen wagen, waren vooral geïnteresseerd in wat ze zouden gaan verdienen en hoe de materiële voorzieningen waren. Vooral de buitenkerkelijken zaten helemaal niet zo op steun te wachten, die de anderen, vanuit hun kerkelijk milieu, als vanzelfsprekend aanvaardden. En hiermee lagen we al meteen bij de kerken achterop. Die hadden in de meeste landen waarheen men vertrok hun eigen kerken met dikwijls ook Nederlandse voorgangers, en de nieuwelingen werden meteen opgevangen. Zelfs op de emigratieschepen reisde de dominee of de pastoor mee. Van dat laatste merkten mijn vrouw en ik nog een restant toen we in '76 onze dochter en haar gezin gingen opzoeken en met de boot van Hamburg naar Montreal reisden. In Quebec kwam een gereformeerde dominee aan boord, die van Montreal de Nederlanders onder wie ook ons met een bezoek vereerde en zijn hulp aanbood.

Daarbij stak onze humanistische bijstand maar pover af. We hebben voortdurend geprobeerd humanistische groepen en ook enkelingen in Canada, de Verenigde Staten, Australië en Nieuw-Zeeland er toe te brengen om iets te doen aan opvang en men was daar in het algemeen ook wel toe bereid, maar wat moet een kleine beweging met vijf groepjes in een enorm land als Canada er mee aan? Herhaaldelijk is het ons overkomen, als we hulp vroegen voor iemand die in de put zat, dat men graag bereid was iets te doen, maar dat het om afstanden van honderden, zelfs duizenden kilometers ging.

Verleden tijd

In een enkel geval is het gelukt, b.v. in Toronto en Sydney. Daar hadden we via onze humanistische Internationale contacten kunnen leggen en ook met mensen op congressen kunnen praten. Het grappige was dat het dan bijna altijd om voormalige Nederlanders ging, die lid van het Verbond waren geweest. Zo is het bij voorbeeld gelukt om voor verontruste achtergebleven ouders weer de adressen van hun geëmigreerde kinderen te pakken te krijgen.

De emigratie-commissie is al lang ter ziele, de emigranten van vroeger zijn er voor het merendeel in geslaagd een nieuw bestaan op te bouwen en het aantal dat nu nog vertrekt is vergeleken met jaren geleden nog maar gering en wordt meestal door familie en vrienden die eerder vertrokken meteen opgevangen. We hebben met de bescheiden middelen waarover we beschikten, naar de mate van onze krachten ons best gedaan en meer mag een mens niet verlangen.

UIT EN VOOR DE GEMEENSCHAPPEN

Ontmoetingsgroep Utrecht

Deze maand is in Utrecht een nieuwe ontmoetingsgroep gestart. Bij een ontmoetingsgroep als deze staat centraal de ontmoeting met U zelf en met anderen, het ervaren hoe je zelf bent en ,,over'' komt in kontakten met anderen e.d. Een en ander mede aan de hand van oefeningen, gesprekken en nonverbale spelen en in een sfeer waarin ieder zich veilig kan voelen. De groep komt gedurende 8 weken elke maandagavond bijeen onder deskundige leiding, terwijl ook een weekend is inbegrepen.
Wie interesse heeft wordt verzocht zich op te geven bij H. L. de Koningh, Adm. van Gentstr. 39, Utrecht, hetzij schriftelijk of telefonisch (030-715291), het best tussen 18.30 en 19.30 uur. Kosten circa *f* 150,—.

Dokumentatiecahier over arbeid

Ten behoeve van de konferentie over arbeid van de Stichting Socrates op 1 okt. jl. werd een interessante kollektie artikelen en fragmenten bijeen gebracht in het dokumentatie- en diskussiecahier over 'De betekenis van de faktor arbeid voor de zingeving aan het bestaan', omvang 28 blz. Dit cahier is verkrijgbaar door storting van *f* 5,— op girorekening no. 58 t.n.v. de Humanistische Pers te Utrecht onder vermelding van: 'cahier arbeid'.

Onjuist tel. nummer

In de lijst adressen en telefoonnummers van funktionarissen van het HV (uitgave van mei '78) is als telefoonnummer van **Bert Boelaars** ten onrechte opgenomen 030 - 711359.
Men gelieve er nota van te nemen dat dit nummer moet luiden **030 - 711354.**

Weekend over „Humanisme in de praktijk''

Op 11 en 12 november a.s. organiseert de gemeenschap Hengelo een weekend over het thema: ,,Humanisme in de praktijk'' in het natuurvriendenhuis 'Krikkenhaar' te Bornerbroek. Deelnemers uit het gehele land zijn welkom. Gespreksleidster is Ila Schoutsen.
De kosten bedragen *f* 32,50 p.p.
Opgaven voor deelname vóór 25 okt. door de kosten te gireren op girorek. no: 955194 t.n.v. M. Rijnveld-Koekoek te Borne met vermelding van: 'weekend Krikkenhaar'.

GEHOORD GELEZEN...

• Als Cahier van de stichting Bio-Wetenschappen en Maatschappij verscheen **,,Neutronenbom, wapentuig in opspraak''.** Het bevat bijdragen van o.a. D. Nauta en B.V.A. Röling. Uitgave: Van Loghum Slaterus, Postbus 23, Deventer. 48 blz. Prijs *f* 7,50.
In dit goed verzorgde cahier komt o.m. aan de orde: de ontwikkeling van kernwapens, biomedische gevolgen van de neutronenbom, chemische en biologische wapens en de neutronenbom en de wereldvrede.

• De adjunct-directeur van het Nederlands Instituut voor Vredesvraagstukken, mr. S. Rozemond, heeft voor dit instituut twee boekjes geschreven ter discussie en opinievorming over de bewapening. Het eerste, handelend over de afschrikking door bewapening heet **,,Angst als raadgever''**, het tweede, behandelende het zelfbeschikkingsrecht, heet **,,Landen en volken''.** De boekjes kosten *f* 3,50 per stuk. Te bestellen o.m. bij bovengenoemd instituut onder Antwoordnummer 1275, Alexanderstraat 7 in Den Haag.

• Op zaterdag 11 november aanstaande herdenkt de Aktiegroep **Man-Vrouw-Maatschappij** het tienjarig bestaan met een manifestatie in de zalen van Maresca, Veemarkthallen aan de J. P. Sartreweg 1-3 in Utrecht. De dag begint om 11 uur, het hoofdprogramma vindt 's middags plaats en eindigt omstreeks 17.30 uur. 's Avonds is er een feestprogramma met kabaret en muziek. De toegang is gratis en er wordt gezorgd voor opvang van jonge kinderen. Thema van de hele dag zal zijn ,,De herverdeling van bezigheden (betaald en onbetaald) over de seksen.''

• Kort reeds na de verschijning van de eerste druk is een tweede nodig gebleken van **,,De komende en de gaande man. Vrolijke en lastige kanten van de mannenemancipatie''** door Gerard van Beusekom-Fretz. Niet zo vreemd want het behandelt in goed geschreven vorm en met veel humor allerlei aspekten van de emancipatiebeweging, onder mannen en vrouwen. Als motto voor zijn boek koos de schrijver van de Italiaanse filmregisseur de uitspraak: ,,De strijd van de geslachten wordt voortgezet, terwijl er allang geen overwinnaars of verliezers meer zijn, alleen nog maar slachtoffers.'' Het is een uitgave van Van Loghum Slaterus in Deventer. Omvang ruim 100 pagina's, prijs *f* 13,–.

Spanrups

Een oog, een lus, een hoge rug,
een onaanzienlijk takje vlees
dat lopend op zijn tenen stokt.

Een reuzenrad in miniatuur,
een viaduct, een ereboog,
zo vordert hij op weg naar groen.

Als iemand uit het midden leeft
dan hij, hij heft zijn lichaam op,
zijn houten huid kan op zijn kop

en op zijn achterbenen staan,
hij boogt op stilstand en hij hoopt
voor lijnrecht door te kunnen gaan.

CHR. J. VAN GEEL

Kort geleden verscheen bij G. A. van Oorschot ,,Dierenalfabet'' door Van Geel, voor de druk gereed gemaakt door Elly de Waard en Ton van Deel. Uit deze fraaie uitgave werd de Spanrups gekozen.

VERBOND OP RTV

RADIO ZONDAGS HILVERSUM I VAN 9.30-10.00 UUR

22 oktober **BINNENSTE BUITEN: HEBBEN EN ZIJN**
Waar komen die gevoelens vandaan? Een verkenning waarbij voor iedereen ,,bekende'' gevoelens binnenste-buiten worden gekeerd.
Samenstelling: Jetske Mijs
Presentatie: Rina Spigt

29 oktober **RECHT OP EUTHANASIE**
Kongres van de Vereniging voor Vrijwillige euthanasie.
Samenstelling en presentatie: Rina Spigt

TELEVISIE ELKE ZONDAGAVOND NEDERLAND 2 VAN 20.30 - 20.35 UUR. PROGRAMMA-OPGAVE ONDER VOORBEHOUD VAN WIJZIGING

22 oktober **LEVENSTESTAMENT**
Waarde en nut van een wilsbeschikking in geval van euthanasie

29 oktober **,,VIETNAM VRIJ?''**
Commentaar van Laurens ten Cate bij censuur-praktijken na de bevrijding van Vietnam

5 november **,,GODSDIENST: GEEN''**
Inleiding tot de uitvoeriger documentaire die het Verbond op 7 november zal wijden aan een eerlijker onderzoek naar de geestelijke landkaart van Nederland.

Humanist
Eindredakteur: Wim Jungman.
Gedrukt op kringloop-papier bij Lumax, Utrecht.
Redaktie-adres:
Humanistisch Verbond,
Oude Gracht 152, 3511 AZ Utrecht
of Postbus 114, 3500 AC Utrecht.
Telefoon: 030 - 31 81 45.
Abonnementsprijs voor niet-leden: *f* 20,– per jaar t.n.v. Humanistische Pers, postgiro 58, Utrecht.